

Stilske vježbe

Tamara Tvrtković

Odsjek za hrvatski latinitet, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

Poigravanje jezičnim konstrukcijama i figurama dobra je relaksacija od „ozbiljnijih” sadržaja na satovima latinskog jezika, a ujedno i izvrsna vježba za učenike i studente, prilagodljiva stupnju znanja, uzrastu, raspoloživom vremenu, itd. U nastavu dajemo nekoliko primjera „jezičnih igrarija” poredanih prema težini zadatka od najlakšeg prema najtežem:

- 1. Homeoteleuton** – glasovno podudaranje završnih slogova riječi na krajevima uzastopnih rečeničnih cjelina. Zadatak je sastaviti rečenicu u kojoj će se završeci riječi glasovno podudarati.

Milites arma ferebant, bellum gerebant, urbes obsidebant, homines interficiebant.

- 2. Aliteracija** – ponavljanje istih suglasnika ili suglasničkih skupina u susjednim riječima. Zadatak je sastaviti rečenicu sa što više zadanih konsonanata (u ovom slučaju nazala „m” i „n”).

Memento mori: omnes homines feminaeque mortales sunt; mors nemini temperat.

- 3. Asonanca** – ponavljanje istih samoglasnika u susjednim riječima. Zadatak je sastaviti rečenicu sa što više istih vokala (u ovom slučaju vokal „a”).

Ancilla adulescentem avarum valde amabat ac propterea ea anulum aeneum portabat.

- 4. Lipogram** – izostavljanje jednog ili više slova abecede. Zadatak je sastaviti što dulju rečenicu u kojoj je izostavljeno neko slovo (u ovom slučaju radi se o „a”).

Lupus et vulpes veteres edunt iuvenes oves bovesque qui vivunt in viridi horto et calido ovile.

- 5. Sinonimija** – upotreba dviju ili više bliskoznačnih riječi. Zadatak je u zadanoj rečenici sve riječi zamijeniti riječima istog ili sličnog značenja.

In urbe divite iuvenes diligentes vivunt fortunate et sapienter.

Moguće rješenje: *In oppido opulento adulescentes studiosi vitam agunt feliciter atque prudenter.*

- 6. Antonimija** – upotreba dviju ili više riječi suprotnog značenja. Zadatak je u zadanoj rečenici sve riječi zamijeniti riječima suprotnog značenja

In urbe divite iuvenes diligentes vivunt fortunate et sapienter.

Moguće rješenje: *Rure paupere senes moriuntur infeliciter et stulte.*

¹ Sve definicije figura ili tropa (osim „antonimija” koja ne postoji kao natuknica) preuzete su iz: Bagić, Krešimir. 2012. *Rječnik stilskih figura*. Zagreb: Školska knjiga. Za objašnjenja figura i tropa vidi i: *Leksikon antičkih termina*. D. Škiljan, ur. 2003. Zagreb: Latina&Graeca.

7. Oksimoron – sintaktičko povezivanje značenjski suprotnih pojmova. Zadatak je smisliti što više takvih sintagmi.

tacita eloquentia

vivus mortuus

parva magnitudo

publicum secretum

impia sacra

8. Akronim – kratica sastavljena od početnih slova (ili slogova) riječi od kojih je sastavljen neki izraz ili naziv. U navedenom primjeru i sama kratica je postojeća riječ čiji je sadržaj (donekle) objašnjen rečenicom u kojoj početna slova svake riječi tvore akronim. Zadatak je sastaviti akronim na način sličan navedenom primjeru.

AMICITIA = Amicus Meus In Calamitate Inimicum Tuum Interficit Acriter.

9. Abecedarij – figura u kojoj tekst čine riječi čija prva su slova poredana abecednim redom; rečenica/rečenice moraju biti gramatički ispravne i imati barem neki logički smisao, iako to, kao što je iz donjeg primjera vidljivo, i nije uvijek sasvim lako postići. Zadatak je sastaviti rečenicu/rečenice koje odgovaraju definiciji abecedarija.

Annus brevis cedit dum exoritur frigor gelidae hiemis in longa magnaue nocte; ob pernicioso quidem rigore stat tota universitas: viri, xystici, zephyri.

10. Anagram – premetaljka; riječ, sintagma ili rečenica koja nastaje premetanjem slova neke druge riječi, sintagme ili rečenice. Zadatak je premetnuti neku riječ ili sintagmu.

Roma = mora; amor

manus = sanum

Virgilius Maro = Viro Mars vigil / Gloria sum viri²

² Ovaj je anagram preuzet od najvećeg majstora anagrama, hrvatskog latinista Pavla Rittera Vitezovića (1652– 1713). Usp. Vitezović, Pavao Ritter. 1699. *Fata et vota sive Opera anagrammaton*. Beč. Treba imati na umu da Vitezović zamjenjivo koristi vokalsko i konsonantsko u/v (što se vidi u ovom primjeru) i jednako tako vokalsko i konsonantsko i /j.